

Case A: Samarbejde om Ensomhed blandt Ældre

Kontekst og Problemstilling

A-kirke og den lokale kommune har historisk set haft et godt samarbejde om udsatte borgere. Kommunen har for nylig skåret ned på hjemmehjælpen og *besøgsvenner* pga. besparelser. Sognepræsten og kirkens frivillige ser en stigning i ensomhed og depression blandt kirkens ældre medlemmer – og også blandt ældre, der ikke er medlemmer. Kirken har et stærkt korps af frivillige og er et naturligt mødested.

Det Social-Etiske Dilemma

Sognepræsten foreslår kommunen, at kirkens frivillige kan overtage en del af kommunens tidligere besøgsordning for *alle* ældre i sognet (uanset tro). Kommunens socialforvaltning er begejstret for besparelserne, men socialrådgiverne er skeptiske. De frygter, at de kirkelige frivillige vil blande forkyndelse og omsorg sammen, eller at de ikke har den faglighed (tavshedspligt, viden om misbrug/demens) der er nødvendig for at håndtere udsatte borgere.

Diskussionsspørgsmål

- 1. Civilsamfund og Velfærd:** Er det etisk forsvarligt, at kommunen (det offentlige) udliciterer en velfærdsopgave som besøgsvenner til et religiøst civilsamfund (kirken) for at spare penge? Hvilke fordele og ulemper er der ved at involvere frivillige?
- 2. Faglighed vs. Næstekærlighed:** Hvordan kan kirken (med udgangspunkt i næstekærlighedsprincippet) sikre socialrådgiverne i kommunen, at de frivillige agerer professionelt og ikke blander forkyndelse og omsorg sammen? Foreslå mindst to konkrete tiltag, som kirken kan indføre (f.eks. en skriftlig aftale, kurser el.lign.).
- 3. Etisk Afvejning:** Hvis du var sognepræst, hvilken grænse ville du sætte mellem at give trøst (sjælesorg) og at give decideret forkyndelse, når du besøger en ældre, der ikke er kristen?

Case B: Frivillige i Gadeplansarbejde

Kontekst og Problemstilling

Den lokale Folkekirke driver et *Herberg* for hjemløse. Personalet er professionelle socialarbejdere og diakoner (ansatte med socialt arbejde i kirken), men meget af den daglige drift (madlavning, samtaler, rengøring) varetages af frivillige kirkegængere. En af de nye frivillige, S, er meget engageret, men har en stærk personlig tro og insisterer på at bede med de hjemløse i spisesalen, selvom mange af dem udtrykker, at de er muslimer, ateister eller har andre trosretninger. Personalet er uenige om, hvorvidt de skal blande sig.

Det Social-Etiske Dilemma

Personalet skal sikre, at Herberget er et trygt og neutralt frirum (professionel tilgang), men de vil heller ikke dæmpe den frivilliges engagement og næstekærlighed. S mener, at hun blot tilbyder *trøst* (en central del af kristen omsorg), mens de hjemløse føler sig presset i en sårbar situation.

Diskussionsspørgsmål

1. Tvang og Frihed: Hvor går grænsen mellem at *tilbyde* trøst baseret på kristen etik (næstekærlighed) og at udøve *religiøs pres* i et miljø, hvor brugerne er afhængige af hjælpen? Er der tale om religiøs magtudøvelse?

2. Faglig Intervention: Hvis du var socialrådgiver (professionel) på Herberget, hvordan ville du håndtere situationen med den frivillige S? Skal du sætte dig igennem med et forbud mod al bøn, eller kan du lave en aftale om, at bøn kun må finde sted i et særskilt rum? Begrund dit valg.

3. Diakoni vs. Socialt Arbejde: Hvad er forskellen på diakoni (kirkens omsorgsarbejde) og almindeligt socialt arbejde i denne case? Og kan de to ting overhovedet forenes, når klientellet har forskellige trosretninger?

Case C: Ressourcestærke Frivillige og Egeninteresser

Kontekst og Problemstilling

Kommunen og den lokale kirke har i fællesskab etableret et projekt kaldet "Familiehjælpen" for at støtte børnefamilier med lavindkomst. Projektet drives i et samarbejde mellem den kommunale familievejledning (faglig styring) og kirkens frivillige (praktisk hjælp). De frivillige er primært velhavende, ressourcestærke pensionister fra kirken, som selv har en meget traditionel og konservativ opfattelse af familieliv (f.eks. forældre skal være gifte, mor skal være hjemme).

Det Social-Etiske Dilemma

En familievejleder i kommunen (professionel) opdager, at to af de frivillige giver de sårbare familier ubevidste 'gode råd' og *dømmer* deres livsstil (f.eks. at mor er eneforsørger, eller at far er på kontanthjælp) i stedet for blot at yde praktisk hjælp som aftalt. De frivillige handler ud fra en stærk (men *ubevidst*) moralsk overbevisning. Kommunen risikerer at miste de værdifulde frivillige hænder, hvis de griber for hårdt ind, men de skal samtidig beskytte de udsatte familier.

Diskussionsspørgsmål

- 1. Etik og Moral:** Forklar forskellen mellem professionel etik (at hjælpe familien med deres egne mål) og personlig moral (at dømme familien ud fra egne værdier). Hvordan kan denne forskel blive et problem i et samarbejde mellem det offentlige og det religiøse civilsamfund?
- 2. Rekruttering og Selektion:** Hvilket fagligt krav (udover at være villig) bør kommunen stille til de frivillige fra kirken for at sikre, at deres personlige moral ikke skader familierne? (Foreslå f.eks. et obligatorisk kursus, en supervisorsordning el.lign.).
- 3. Den Etiske Fordel:** Kan de ressourcestærke, men moralsk konservative frivillige, overhovedet give en etisk fordel til projektet? Hvis ja, hvordan? Hvis nej, hvorfor ikke?

Case D: Sygepleje, Sjælesorg og Trossammenstød

Kontekst og Problemstilling

På et lokalt plejehjem har sygeplejerskerne i perioder travlt, og en præst fra den lokale folkekirke er tilknyttet som sjælesørger for beboerne (et samarbejde mellem Kommune og Kirke). Plejehjemsbeboer L lider af en alvorlig kronisk sygdom. L er meget tæt på præsten og har flere gange udtrykt, at det er *Guds vilje*, at hun skal lide. L afviser derfor aggressiv smertelindring, fordi hun mener, det forstyrrer hendes åndelige proces. L's datter har bedt præsten om at tale sin mor til fornuft.

Det Social-Etiske Dilemma

Sygeplejersken (professionel) har en etisk pligt til at lindre lidelse og sikre patientens fysiske velvære. Præsten (sjælesørger) har pligt til at respektere L's åndelige overbevisning, selvom den er selvskadende (autonomi). Samtidig skal både sygeplejersken og præsten varetage hensynet til datteren (pårørendeansvar).

Diskussionsspørgsmål

1. Professionsetik vs. Trosetik: Hvilket etisk princip står stærkest for sygeplejersken i denne situation: L's autonomi (selvbestemmelse) eller godgørenhedsprincippet (at gøre det bedste for patienten)? Hvordan vejer dette op mod præstens respekt for L's tro?

2. Faglig Intervention: Hvis du var sygeplejerske, hvordan ville du kommunikere med L om smertelindring, når hun bruger et religiøst argument? Skal du direkte involvere præsten i den medicinske dialog, eller skal du selv forsøge at finde en løsning i respekt for L's tro?

3. Civilsamfundets Grænse: Hvor går grænsen for, hvornår sjælesorg (civilsamfundets rolle) går fra at være støttende til at være en forhindring for livreddende/lindrende behandling (velfærdsstatens rolle)?

Case E: Samarbejde i Krise – Politiet og Sognepræsten

Kontekst og Problemstilling

Der har været et voldsomt trafikuheld i et lokalsamfund. Politiet er på stedet og skal informere de pårørende (pårørendesamtale). Politiet har en stram professionel protokol: faktabaseret, kortfattet og neutral. Den lokale sognepræst ankommer også til uheldsstedet. Hun har traditionelt hjulpet politiet ved at yde akut krisehjælp og sjælesorg til de pårørende efter den officielle orientering (etableret samarbejde).

Det Social-Etiske Dilemma Under informeringen bliver en mor (M) dybt hysterisk. Sognepræsten (P) lægger impulsivt armen om M og begynder at bede højt for hende på stedet. Politiassistent K (professionel) afbryder bønnen og beder præsten træde til side, da præstens handling er i konflikt med politiets professionelle retningslinjer for krisesituationer (neutralitet og fakta først). Præsten føler, at hendes næstekærlighedspligt og åndelige omsorg blev tilsidesat.

Diskussionsspørgsmål

1. Rollekonflikt: Hvad er den primære forskel på Politiassistent K's rolle (sikkerhed, faktuel information, procedure) og Præst P's rolle (åndelig omsorg, følelsesmæssig støtte)? Hvorfor opstod der en konflikt, når de to roller mødes i en krise?

2. Neutralitet vs. Omsorg: Hvordan kan politiet – der skal være religiøst neutralt – bedst muligt samarbejde med en sognepræst, der naturligvis handler ud fra en kristen omsorgsetik? Foreslå en klar aftale (en 'professionel grænse') for, hvornår præsten må træde til med åndelig omsorg.

3. Civilsamfundets Fordel: Hvilken unik fordel giver præstens tilstedeværelse (som repræsentant for civilsamfundet) i forhold til den pårørende, som politiet ikke kan levere med deres professionelle protokol?

Case F: Tavshedspligt og Underretningspligt

Diskussionsspørgsmål

Kontekst og Problemstilling

En kvinde (K) kommer til sognepræsten (P) i et fortroligt sjælesorgssamtalerum. K fortæller, at hun har store økonomiske problemer og er tæt på at miste forældremyndigheden, fordi hun ikke kan skaffe mad nok til sine mindre børn. K beder P om at holde samtalen fuldstændig fortrolig. P er bundet af en skærpet (absolut) tavshedspligt i sjælesorgssamtaler. Hvis P videregav oplysningen, ville hun krænke præsteetikken.

Det Social-Etiske Dilemma

Samtidig har P, ligesom alle borgere, en almindelig underretningspligt (lovkrav) til kommunen, hvis hun får kendskab til, at et barns velfærd er i fare. Her opstår en direkte konflikt mellem Folkekirkens etiske regelsæt (absolut tavshed) og det offentlige samfunds lovkrav (underretningspligt), som skal sikre barnets tarv.

Diskussionsspørgsmål

1. Etisk Prioritet: Hvilket hensyn vejer tungest i denne konflikt: Præstens etiske pligt (tavshed for at bevare tillid) eller lovens krav (underretningspligt for at sikre barnets tarv)? Begrund jeres valg.

2. Praktisk Løsning: Hvis du var sognepræsten, og valgte at respektere din tavshedspligt, hvilken etisk manøvre kunne du så bruge for stadig at hjælpe barnet uden at bryde tavsheden? (Hint: at motivere K til selv at kontakte kommunen).

3. Systemets Brist: Hvad siger denne konflikt om samarbejdet mellem kirken og kommunen? Er kirkens absolutte tavshedspligt i sjælesorg en hindring eller en nødvendig fordel for det sociale arbejde i et velfærdssamfund?

Case G: Diakoni og Tildeling af Hjælp

Kontekst og Problemstilling

En lokal præst (P) driver kirkens diakonale arbejde (organiseret næstekærlighed) og uddeler et årligt beløb fra en fond til trængende familier i sognet. Samtidig driver kommunens socialforvaltning (S) de officielle ydelser (kontanthjælp, børnetilskud). P mener, at kommunens regler er for stive og bureaukratiske og derfor udelukker familier, der har et reelt behov. P vælger at give penge til en enlig mor (M), som S tidligere har afvist, da M's budget *formelt* er i balance.

Det Social-Etiske Dilemma P handler ud fra et etisk behovsprincip (næstekærlighed/diakoni), mens S handler ud fra et lighedsprincip (alle skal behandles ens ifølge loven). P's handling undergraver kommunens faglige sagsbehandling, men hjælper en borger i nød.

Diskussionsspørgsmål

1. Næstekærlighed vs. Lighed: Bør den kristne næstekærlighed (diakoni) altid have forrang, når den offentlige forvaltning (socialrådgiveren) vurderer, at reglerne skal følges? Hvornår kan civilsamfundet etisk set omgå velfærdsstatens regler?

2. Professionsetik: Hvis du var socialrådgiver (S), hvordan ville du forholde dig til præsten (P), der giver penge til borgere, du professionelt har vurderet *ikke* er berettiget til kommunal hjælp? Er det skadeligt for dit faglige arbejde?

3. Styrken ved To Spor: Hvilken samfuntsfunktion varetager diakonien/civilsamfundet, som socialforvaltningen aldrig kan varetage, netop fordi kirken har et andet *etisk grundlag* end kommunen?

Case H: Den Åndelige Dimension i Pleje

Kontekst og Problemstilling

På et demensafsnit er sygeplejersken (S) opmærksom på beboeren H, som er stærkt troende, men ikke kan udtrykke sig verbalt. S har observeret, at H bliver synligt roligere, når præsten (P) besøger afdelingen og taler med hende eller beder ved hendes seng. S foreslår derfor ledelsen, at præsten skal inddrages fast i plejeplanen som et element af den 'åndelige pleje' – en dimension, som sygeplejersker normalt ikke har tid eller uddannelse i at varetage.

Det Social-Etiske Dilemma

Ledelsen er skeptisk. De frygter, at en fast plads i plejeplanen for en kristen præst udelukker beboere med andre trosretninger (f.eks. muslimer eller ateister) og dermed krænker princippet om religiøs lighed på et offentligt plejehjem. S mener, at hvis det virker lindrende for H, er det sygeplejeetisk uforsvarligt ikke at bruge P's kompetencer.

Diskussionsspørgsmål

- 1. Lighedsprincippet:** Hvilke praktiske tiltag skal plejehjemmet indføre for at sikre, at inddragelsen af Folkekirken i plejeplanen ikke diskriminerer beboere med anden tro? (Hint: tænk på ressourceallokering).
- 2. Sygeplejeetik:** Kan sygeplejersken etisk forsvare at inddrage et religiøst element i plejen, hvis det dokumenteret lindrer patientens symptomer? Hvor vigtig er den åndelige dimension i professionel omsorg?
- 3. Civilsamfundets Kompetence:** Hvilken specifik kompetence leverer præsten her, som sygeplejersken ikke har? Og hvordan kan Folkekirken bidrage til at løfte velfærdsstatens opgave (pleje og omsorg) på et niveau, som velfærdsstaten ikke selv kan levere?

Case I: Skole, Konfirmation og Social Ulighed

Kontekst og Problemstilling

Skoleleder K på en folkeskole oplever, at en stor gruppe elever fra socialt belastede familier ikke konfirmeres og derfor føler sig udenfor i den årlige konfirmationsuge, hvor resten af klassen har fri. Skoleleder K tager kontakt til den lokale kirke (P) og foreslår et nyt frivilligt samarbejde: Kirken tilbyder et gratis, socialt dagsforløb for *alle* elever i 7. klasse, der ikke skal konfirmeres (uanset årsag). Fokus er på etik, værdier og fællesskab – uden forkyndelse.

Det Social-Etiske Dilemma

Formålet er at skabe social lighed og inklusion. En forælder (F) klager til kommunen. F mener, at kommunen (skolen) undergraver det religiøst neutrale rum ved at lade kirken drive et alternativt tilbud i skoletiden. F mener, at det uanset intentionen kan føles som et subtilt konverteringspres.

Diskussionsspørgsmål

- 1. Neutralitet og Frivillighed:** Er et samarbejde, hvor kirken tilbyder et frivilligt, værdi-baseret tilbud i skoletiden, i konflikt med Folkeskolelovens krav om religiøs neutralitet? Hvor skal Skoleleder K sætte grænsen for kirkens indhold?
- 2. Social Etik:** Bør hensynet til social inklusion (at ingen føler sig udenfor) veje tungest end kravet om religiøs neutralitet i dette tilfælde? Hvad er den mest etiske løsning for eleverne?
- 3. Civilsamfundets Rolle:** Hvilken social opgave løser kirken her, som skolen ellers ville have haft problemer med at løse selv? Er det et godt eksempel på, hvordan civilsamfundet kan understøtte det offentlige?

Case J: Præstens Rolle ved Store Arrangementer

Kontekst og Problemstilling

Kommunen (K) arrangerer en årlig mindehøjtidelighed for ofre for vold i byen. De ønsker at vise, at hele lokalsamfundet står sammen. Kommunen inviterer repræsentanter fra politiet, byrådet og sognepræsten (P) til at tale. Kommunen giver præsten instrukser om, at hendes tale skal være generel, trøstende og undgå direkte religiøs forkyndelse (f.eks. om synd eller Jesus) for at respektere byens mangfoldighed.

Det Social-Etiske Dilemma

Præsten føler, at hendes prædiken mister sin autencitet og etiske dybde, hvis hun ikke må inddrage de kristne begreber om håb og opstandelse, som er centrale i hendes rolle. Kommunen frygter, at hvis præsten er for åbenlys i sin kristne forkyndelse, vil de krænke andre borgere, især muslimer eller ateister, og at arrangementet dermed mister sin inkluderende funktion.

Diskussionsspørgsmål

1. Ytringsfrihed vs. Inklusion: Bør kommunen som offentlig arrangør have ret til at censure præstens tale for at sikre inklusion? Eller er det etisk forkert at bede præsten (som repræsentant for civilsamfundet) om at forråde sin faglige/religiøse identitet?

2. Faglig vs. Åndelig Trøst: Hvordan kan præsten (P) bedst muligt opfylde sin næstekærlighedspligt (at trøste) uden at bryde kommunens krav om religiøs neutralitet? Er der forskel på, at en præst *taler* og at præsten *er* til stede?

3. Professionssamarbejde: Hvis du var kommunikationsrådgiver i kommunen, hvilken positiv formulering ville du give præsten for at guide talen mod generel, men meningsfuld, trøst uden at krænke hendes etos?